

УДК 37.018

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.28>

Яндола К. О.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В МИРНИЙ ЧАС ТА В УМОВАХ ВІЙНИ

Ця стаття присвячена дослідженню формування та розвитку медіакомпетентності учасників освітнього процесу в мирний час та в умовах війни. Автором дослідження уточнено поняття «медіакомпетентність» та запропоновано розглядати його з точки зору трьох рівнів: Я – особистість, Я – громадянин, Я – фахівець, Я – учасник освітнього процесу. Підкреслено особливе значення формування медіакомпетентності з позиції учасників освітнього процесу в межах концепції безперервного навчання. З огляду на це автор зауважує на важливість розвитку медіакомпетентності учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти задля їх успішного функціонування у сучасному інформаційному суспільстві.

Автор аналізує вплив медіа на освіту, особливо у контексті гібридної війни, підкреслює особливості застосування медіа та необхідність врахування не тільки можливостей, а й загрози. Автор розглядає прояв медіакомпетентності через формування критичного мислення, здатності до аналізу та оцінки інформації, розуміння медійних засобів та їх впливу на сприйняття повідомлень.

В статті представлені результати досліджень, що демонструють необхідність включення медіакомпетентності до освітніх програм, особливо у контексті воєнного конфлікту, де інформація може бути зловживана та маніпульована. З метою дотримання принципів відповідального споживання та створення інформації автором запропоновані чек-листи учасникам освітнього процесу як споживачів, так створювачів інформації. Розглянуто також практичні методи та рекомендації щодо розвитку медіакомпетентності учасників освітнього процесу з метою підготовки до викликів сучасного медіа-середовища.

У заключній частині статті автор підводить підсумки і робить висновки про важливість медіакомпетентності для всіх учасників освітнього процесу. Він підкреслює, що розвиток медіакомпетентності допоможе учасникам освітнього процесу стати активними та критичними споживачами медіаінформації і зрозуміти її вплив на формування світогляду та прийняття рішень. Висновки статті можуть бути корисними для педагогів, дослідників та інших осіб, які цікавляться питаннями медіакомпетентності та її впливу на освітній процес.

Ключові слова: учасники освітнього процесу, заклад вищої освіти, медіакомпетентність, медіаосвіта, медіагігієна, медіа, соціальні медіа, медіаконтент, медіаповідомлення.

Розвиток медіакомпетентності учасників освітнього процесу є надзвичайно важливим у сучасному світі. Зростання доступу до інформації, поширення соціальних медіа, зміна медіа-ландшафту та швидкі технологічні зміни створюють потребу в нових навичках та знаннях.

Актуальність проблеми набуття медіакомпетентності підтверджується значною зацікавленістю з боку науковців різних сфер. Так, наприклад, психолого-педагогічні аспекти стали предметом досліджень І. Дічківської, О. Квашук, А. Литвин, Л. Масол, Л. Найдьонові, О. Невмержицької, Д. Попової, С. Шандрюк. Соціально-психологічний вплив медіа на формування та розвиток особистості висвітлені в роботах Г. Ділігенського, С. Іконнікової, І. Ільїнського, А. Ковальової, О. Козлової, О. Омельченко, Н. Постмана, В. Чупрова тощо. Загальні питання медіаосвіти (в межах якої в тому числі формується медіакомпетентність) є фокусом в дослідженнях Р. Хоббса, Е. Харта, Л. Мастермана тощо. Важливість медіакомпетентності в контексті розвитку інформаційного суспільства, впливу медіа на культурні та духовні процеси підкреслено в працях Д. Белла, Ж. Дельоза, Ж. Ліотара, А. Мороз, М. Маклюєна, Дж. Масуди, Т. Стоуньєра та інших науковців.

В умовах воєнного стану питання формування та розвитку медіакомпетентності загострилось, набуло нових форм та знаходиться в полі зору таких науковців як О. Горобецька, М. Заріцька, С. Избаш, Ю. Мороз, Н. Нерсесян тощо.

Однак, розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій, збільшення часу перебування в віртуальному світі, поява нових джерел отримання інформації, бажання бути активним учасником обміну та створення інформації, залучення у створення медіаконтенту штучного інтелекту породжує нові протиріччя, які вимагають швидкої реакції, оскільки значна кількість інформаційних потоків як породжує нові знання, так і швидко знецінює їх, як надає нові можливості, так і збільшує чисельність загроз.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності медіакомпетентності та визначення основних методів формування медіакомпетентності учасників освітнього процесів мирний час та в умовах війни.

Для досягнення поставленої мети слід вирішити наступні завдання: проаналізувати підходити щодо визначення медіакомпетентності; визначити особливості ролі медіакомпетентності в умовах війни; узагальнити основні шляхи формування та розвитку медіакомпетентності учасників освітнього процесу на сучасному етапі розвитку суспільства.

Прийнято вважати, що увагу щодо медіаосвіти як такої привернула ЮНЕСКО, давши вперше визначення самого терміну «медіаосвіта» (1973 рік). Інші джерела вказують, що вже у 1959 році М. МакЛюєн розробив першу програму з медіаосвіти, яка у 60-х роках ХХ ст. реалізовувалась у Великій Британії, Канаді, Німеччині, США та Франції [7].

Мейнстрімом розвитку меідакомпетентності в Україні можна вважати низку регіональних експериментів щодо упровадження медіаосвіти, а у 2021 році виступ Президента України В. Зеленського під час Всеукраїнського форуму «Україна 30. Культура, медіа, туризм», де він звернув увагу на необхідність проведення уроків медіаграмотності в школах для розвитку свідомого та критичного ставлення до інформації, яку отримуємо з різних джерел [8]. За цей час закладами освіти різних рівнів розроблена значна чисельність курсів, тренінгів, навчальних програм, які спрямовані на формування та розвиток меідакомпетентності всіх учасників освітнього процесу.

Термін «меідакомпетентність» розглядається разом з такими поняттями як «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіагігієна» тощо.

В Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [6] «меідакомпетентність» визначається як «рівень медіакультури, що забезпечує розуміння особистістю соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, засвідчує її здатність бути носієм і передавачем медіакультурних цінностей, смаків і стандартів, ефективно взаємодіяти з медіапростором, створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства, реалізувати активну громадянську позицію».

В науковій літературі «меідакомпетентність» трактується як:

– «сукупність знань, умінь, здібностей, що сприяють пошуку, відбору, інтерпретації, використанню, оцінюванню, критичному аналізу, створенню та передачі медіаінформації ... застосування медіатехнологій у професійній діяльності» [9];

– «розуміння соціокультурного, політичного контексту функціонування медіа, здатність взаємодіяти з медіапростором, розуміння видів медіа та їхній вплив на суспільство та особистість» [12];

– «здатність до створення нових компонентів медіа у сучасному глобалізованому світі» [13].

До компонентів меідакомпетентності, наприклад, Дж. Поттер відносить досвід, активне застосування умінь у сфері медіа, готовність до самоосвіти. Розкриваючи необхідні уміння, що вказують на наявність меідакомпетентності, Дж. Берен зазначає такі: змогу докладати зусилля задля розуміння медіатексту та фільтрації «шуму»; розуміння можливого впливу медіатекстів; здатність розпізнавати емоційну реакцію на медіатексти; здатність визначити жанр медіатекстів; критично міркувати, незалежно від того наскільки авторитетні джерела медіа [5].

Отже, меідакомпетентність слід розглядати на кількох рівнях. Відповідно, на кожному рівні сутність меідакомпетентності буде доповнюватися та уточнюватися, але в жодному разі не суперечити один одному (рис. 1).

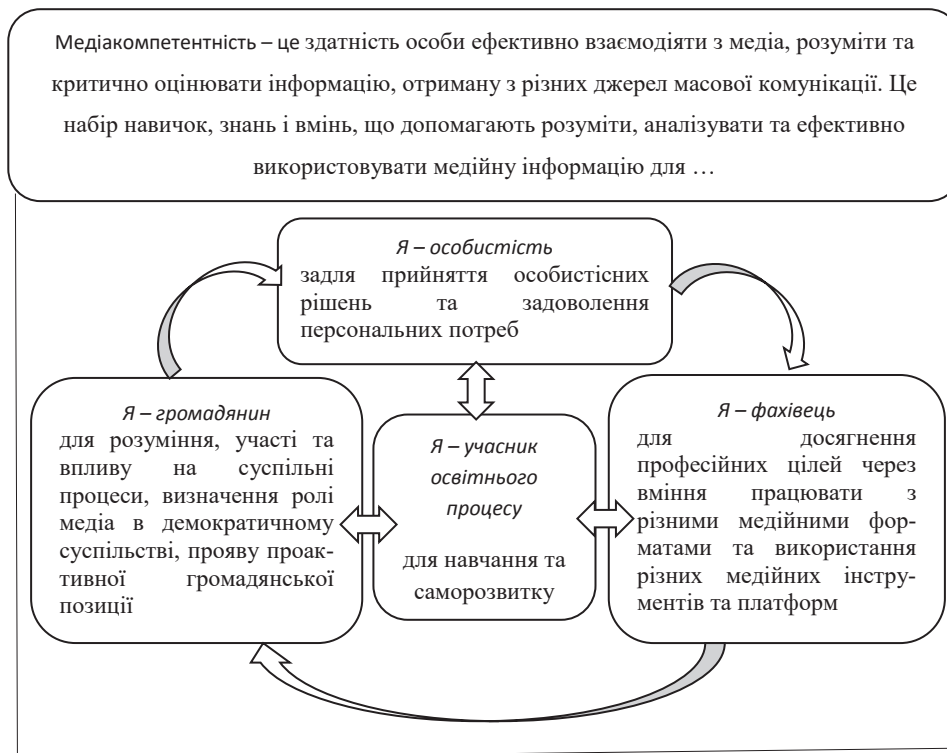

Рис. 1. Визначення поняття «меідакомпетентність» на різних рівнях

Оскільки однією з провідних сучасних компетентностей є освіта впродовж життя, то пропонуємо розглядати рівень учасника освітнього процесу як наскрізний. Фокусом даної статті є меідакомпетентність учасників освітнього процесу. З огляду на це зауважимо, що розвиток меідакомпетентності учасників освітнього

процесу у закладах вищої освіти є необхідним задля їх успішного функціонування у сучасному інформаційному суспільстві. Це надає їм змогу активно взаємодіяти з медіа, створювати власний контент та розуміти вплив медіа на суспільство.

У сучасному інформаційному суспільстві важливо вміти аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію, яку ми зустрічаємо. Медіакомпетентність допомагає розвивати критичне мислення, щоб знаходити різницю між об'єктивною інформацією та маніпулятивними повідомленнями.

Крім того, медіакомпетентність допомагає учасникам освітнього процесу ефективно спілкуватися за допомогою різних медіаформатів. Вони можуть створювати зміст, виражати свої думки, ідеї та переконання через візуальні, аудіо та письмові засоби комунікації.

Також медіакомпетентність допомагає розвивати навички пошуку, оцінки та використання інформації. Учасники освітнього процесу зможуть краще розуміти, як працюють медійні платформи, які критерії достовірності інформації і як правильно цитувати джерела.

Важливим є те, що розвиток медіакомпетентності сприяє формуванню соціальної свідомості і розумінню глобальних проблем сучасного світу. Учасники освітнього процесу мають навчитися збирати, аналізувати та поширювати інформацію про важливі соціальні питання, залучаючи громадськість до діалогу та змін.

Важливим моментом є й етичний розвиток. Медіакомпетентність допомагає розвивати етичні навички у використанні медіа. Учасники освітнього процесу повинні навчитися розуміти вплив медіа на суспільство, розпізнавати стереотипи та біаси, пов'язані з медіа, та приймати відповідальні рішення щодо використання медіа.

Всі ці пункти набувають особливого значення в умовах війни. Під час міжнародної експертної конференції «Медіаграмотність у час війни: нові виклики та трансформації», міністр культури та інформаційної політики України наголосив, що медіаграмотність має стати базовою навичкою українців в умовах повномасштабної війни з росією [2]. В умовах війни медіаграмотність повинна стати необхідним і обов'язковим елементом повсякденного життя.

З моменту повномасштабного вторгнення РФ на територію України реалізована низка проєктів, які спрямовані на формування та розвиток медіакомпетентності, а саме: Національний проєкт з медіаграмотності «Фільтр», конкурс мініпроєктів «Медіаосвіта воєнного часу: нові виклики, ресурси та аудиторії», проєкт АУП «Програма медіаграмотності для громадян», гра «Медіаграмотна місія» від IREX, проєкт з медіаграмотності «Вивчай та розрізняй», «Як не стати овочем» тощо.

Серед нових медіаосвітніх трендів у 2023 році називають такі: здоров'язбережувальний тренд, інформаційний патріотизм, цифровий гуманізм [10].

Враховуючи гібридність сучасної війни ГО «Детектор медіа» проводить регулярний замір загального індексу медіаграмотності українців. Фахівці ГО констатують, що станом на кінець 2022 року він значно змінився в порівнянні з 2020 роком. Відмічається позитивна тенденція, яка говорить про частку аудиторії з вищим за середній рівень цього показника зросла з 55% до 81% [1].

Як відмічають аналітики, таке зростання відбулося в трьох субіндексах загального рівня медіаграмотності: розуміння ролі ЗМІ у суспільстві (з 45% до 72%), цифрової компетентності (з 49% до 64%) та чутливості до спотвореного контенту (з 56% до 66%). Виключення складає лише субіндекс використання медіа, який значущо не змінився [1].

Зберіглася тенденція наявності більш високого рівня медіаграмотності у молоді (18–25 років) у порівнянні з віковою групою 56–65 років [1].

Також відмічається прямопропорційна кореляція між рівнем освіти та індексом медіаграмотності. Якщо ті, хто має середню освіту демонструють низький рівень медіаграмотності (33%), то респонденти з повною/неповною вищою освітою – лише 10% [1].

Це свідчить про те, що на заклади вищої освіти покладається завдання формування та підтримки високого рівня медіаграмотності всіх учасників освітнього процесу.

Медіапростір в умовах війни має свої особливості, оскільки конфлікти та воєнні дії суттєво впливають на зміну медіаландшафту та інформаційну обстановку. Ось декілька особливостей медіапростору в умовах війни.

Пропаганда та маніпуляція. Воєнні конфлікти часто супроводжуються інтенсивною пропагандою та маніпуляціями інформацією. Сторони конфлікту можуть намагатися використовувати медіа для поширення власної пропаганди, спотворення фактів та маніпулювання громадською думкою. Це створює складнощі для отримання достовірної інформації та вимагає критичного мислення з боку споживачів новин.

Обмеження свободи слова. У воєнних умовах часто спостерігаються обмеження свободи слова та преси. Влада може намагатися контролювати інформаційний потік, забороняти або цензурувати певні види інформації, обмежувати діяльність журналістів та незалежних ЗМІ. Це ускладнює доступ до об'єктивної та розносторонньої інформації про конфлікт.

Віртуальна війна та кібератаки. Сучасні конфлікти часто супроводжуються віртуальною війною та кібератаками. Інформаційні системи, комунікаційні канали та медіаплатформи можуть бути піддані хакерським атакам та спробам дезінформації. Це створює додаткові виклики для забезпечення кібербезпеки та захисту інформаційної інфраструктури.

Гуманітарна криза та глобальний імідж. Воєнні конфлікти супроводжуються гуманітарною кризою, яка може бути важливою новинною темою. Медіа відіграють важливу роль у приверненні уваги до гуманітарної

ситуації, мобілізації допомоги та формуванні світової думки щодо конфлікту. Водночас, конфлікт може вплинути на глобальний імідж країн, змінюючи спосіб, яким їх сприймають за кордоном.

Зазначені особливості безпосередньо або опосередковано впливають на інформацію, яка використовується учасниками освітнього процесу.

Як відомо, основними формами використання медіа учасниками освітнього процесу є такі.

1. Використання медіа як джерела інформації. Вважаємо, що це найбільш емний пункт. Тим паче, що сьогодні кількість та варіативність джерел та видів медіатекстів різноманітна. Так, можна використовувати медіатексти новин для передачі актуальної інформації про події, тренди, політику, культуру та інші сфери життя. Вони мають на меті передати фактичну інформацію швидко, зрозуміло та об'єктивно. Окремо можна використовувати репортажі, які є більш детальними формами медіатекстів, що досліджують певну тему, подію або проблему. Вони можуть містити інтерв'ю, свідчення, аналіз та інші додаткові матеріали, що допомагають розширити розуміння подій. Розповсюдженням є застосування в освітньому процесі фільмів та документальні стрічки. Це допомагає ділитися історіями, передавати інформацію та викликати емоції за допомогою візуальних засобів. Популярними серед молоді є аудіоподкасти, які використовуються для передачі інформації або розповіді історій у звуковій формі. Вони можуть бути інтерв'ю, розмовами, розповідями або аудіоверсіями новин, репортажів та інших медіатекстів. Окремі додаткові можливості дають соціальні медіа (Facebook, Twitter, Instagram, YouTube тощо), які використовуються для створення та поширення різних типів медіатекстів. Вони можуть включати фотографії, відео, тексти, блоги, віртуальні тури та багато іншого. За їх допомогою в освітньому процесі можна досліджувати реакцію суспільства на певні події, монітори зміни настроїв, за допомогою # влаштувати обговорення тощо. Ну і звісно, електронні підручники та різні дидактичні навчальні матеріали.

2. Використання медіа як засіб візуалізації навчального матеріалу. Медіа, такі як відео, аудіо, ілюстрації та графіка, можуть допомагати учасникам освітнього процесу наглядно демонструвати складні концепції та процеси, що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу. В цьому контексті варто зазначити створення мультимедійних презентацій (в тому числі віртуальних музеїв, енциклопедій, бібліотек цікавих фактів); youtube shorts, застосування технологій веб 2.0 для складання семантичного ядра; коміксів, дуддлів, буклетів, постерів, мотиваторів (демотиваторів), створення скрайбінг-роликів, буктрейлерів, букстаграмів, букрецензій, інфографіки; соціальних роликів тощо.

3. Медіа можуть бути використані для створення інтерактивних навчальних середовищ, де учасники освітнього процесу можуть активно взаємодіяти з матеріалами, вирішувати завдання та брати участь у віртуальних дискусіях.

4. Важливою складовою (особливо в умовах дистанційного навчання) є налагодження за допомогою медіа комунікації та співпраці. Це може включати використання електронної пошти, онлайн-форумів, чатів, відеоконференцій тощо для обміну ідеями, обговорення завдань та взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу.

Отже, учасники освітнього процесу одночасно виступають споживачами та творцями різного роду повідомлень, в тому числі й медіа (багато матеріалів розміщується у вигляді он-лайн тренінгів курсів, програм, проєктів тощо)

Узагальнюючи рекомендації щодо відповідального споживання та створення медіаконтенту з урахуванням правил медіагієни, пропонуємо наступні чек листи у вигляді інфографіки (рис. 2, 3).

Рис. 2. Правила відповідального споживання медіа

Рис. 3. Правила відповідального створення медіа

Формування медіакомпетентності в закладах вищої освіти включає ряд методів та підходів, які сприяють розвитку навичок і розумінню медіа в контексті сучасного світу. Вважаємо, що основні методи формування медіакомпетентності включають наступні (табл. 1).

Таблиця 1

Методи формування медіакомпетентності в закладах вищої освіти

Методи	Спосіб реалізації
Курси та предмети з медіа-аудії	Заклади вищої освіти можуть пропонувати курси та предмети, спеціально присвячені вивченню медіа, медіааналізу, медіапродукції та інших аспектів медіакомпетентності. Ці курси надають учасникам освітнього процесу можливість отримати теоретичні знання та практичні навички в галузі медіа
Практичні вправи та проєкти	Залучення учасників освітнього процесу до практичних вправ та проєктів, пов'язаних з медіа, є ефективним методом формування медіакомпетентності. Це може включати написання статей, створення відеоматеріалів, редагування та публікацію контенту в медіа, розробку медіапланів та інші практичні завдання, які допомагають засвоїти реальні навички роботи з медіа
Критичний аналіз медіа та розвиток медіакритичного мислення	Важливо, щоб учасники освітнього процесу навчилися критично аналізувати медіа. Це може включати дослідження медійних повідомлень, розбір використаних технік маніпуляції та впливу, аналіз джерел інформації, розуміння біасу та представлення різних точок зору. Дослідження та обговорення медійних тем, факторів, що впливають на медіа, та етичних питань також можуть бути частиною цього підходу. Цей підхід допомагає навчитися відрізняти правдиву інформацію від маніпулятивної, розробляти критичне мислення та аналітичні навички, а також розуміти вплив медіа на суспільство
Медіа-проєкти в межах навчальних програм	Залучення учасників освітнього процесу до реальних медіа-проєктів в рамках навчальних програм, таких як створення студентських газет, радіостанцій, веб-сайтів або медіаплатформ, допомагає їм отримати практичний досвід та відчуття реальності роботи в медіа-індустрії
Співпраця з професійними медіаорганізаціями	Заклади вищої освіти можуть співпрацювати з професійними медіаорганізаціями, запрошувати гостей з медіаіндустрії на лекції та семінари, організовувати стажування та практичну підготовку учасників освітнього процесу в медіаорганізаціях. Це дає можливість отримати практичний досвід роботи в реальних медіа-середовищах та побачити, як працює професійна медіаіндустрія

Ці методи сприяють розвитку медіакомпетентності учасників освітнього процесу, надають їм необхідні знання, навички та розуміння для ефективного сприйняття, аналізу та створення медіа в сучасному світі. Загальні навички роботи з різними форматами медіатекстів допоможуть створювати якісний контент для опанування начальних дисциплін.

Висновки. Узагальнюючи сказане вище зазначимо, що формування та розвиток медіакомпетентності всіх учасників освітнього процесу є вимогою сучасності. Вони підкреслюють, що розвиток медіакомпетентності допоможе учасникам освітнього процесу стати активними та критичними споживачами медіаінформації і зрозуміти її вплив на формування світогляду та прийняття рішень в умовах інформаційного суспільства.

Використана література:

1. Аналітичний звіт за результатами комплексного дослідження ГО «Детектормедіа». *Детектормедіа*. 2022. URL: <https://detector.media/infospace/article/210209/2023-04-18-indeks-mediagramot-nosti-ukraintsiv-2020-2022-kоротka-prezentatsiya/>.
2. В умовах війни медіаграмотність повинна стати необхідним і обов'язковим елементом повсякденного життя. Міністерство культури та інформаційної політики України. 2022. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7352.html>.
3. Дорожня карта з медіаосвіти і медіаграмотності. Медіаосвіта та медіаграмотність. 2016. URL: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/biblioteka/publikatsii/19-publikatsii/572-dorozhnyia-karta-z-mediaosvity-i-mediahramotnostiukrayiny.html> (дата звернення: 7.06.2023).
4. Заріцька Н. М. Медіаграмотність у контексті забезпечення інформаційно-психологічної безпеки в умовах гібридної війни: результати теоретичного аналізу. *Політична психологія*. 2021. URL: <http://psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/74/170>.
5. Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2018. 244 с.
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л.А. Найдонової, М.М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
7. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / За науковою редакцією В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.
8. МОН підтримує ініціативу президента України щодо проведення уроків медіаграмотності в школах 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-pidtrimuye-initsiativu-prezidenta-ukrayini-shodo-provedennya-urokiv-mediagramotnosti-v-shkolah> (дата звернення: 15.06.2023).
9. Мурзіна О. Медіакомпетентність та медіаграмотність: сутність понять. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія Педагогічні науки)*, 2021. № 4 (69). С. 18–23.
10. Найденова Л. Медіаосвітні тренди 2023 – відповідь на виклики воєнного часу. *Медіа. Психологія. Освіта*. 2023. URL: <https://mediaosvita.org.ua/2022/11/22/mediaosvitni-trendy-2023-vidpovid-na-vyklyky-voyennogo-chasu/>.
11. Наумук І.М., Коноваленко Т.В., Акулова Н.Ю. Екологія інфомедійного простору: навчально-методичний посібник. Мелітополь: ММД, 2021. 84 с.
12. Павлюк М. В. Медіакомпетентність та медіаграмотність фахівця-міжнародника у контексті загроз в мережі Інтернет. *Політичне життя*. 2021. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/index.php/pl/article/view/11916>
13. Шворак К., Карпик І. Медіакомпетентність та медіаграмотність базові компетентності педагога НУШ. *Молодий вчений*. 2018. № 12.1 (64.1). С. 9–12.

References:

1. Analitychnyi zvit za rezultatyamy kompleksnoho doslidzhennia HO «Detektormedia». [Analytical report based on the results of a comprehensive study by the PA «Detektormedia2】 URL: <https://detector.media/infospace/article/210209/2023-04-18-indeks-mediagramot-nosti-ukraintsiv-2020-2022-kоротka-prezentatsiya/> [in Ukrainian]
2. V umovakh viiny mediahramotnist povynna staty neobkhdnym i oboviazkovym elementom povsiakdennoho zhyttia. Ministerstvo kultury ta informatsiinoi polityky Ukrainy [In the conditions of war, media literacy should become a necessary and mandatory element of everyday life. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine]. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7352.html> [in Ukrainian]
3. Dorozhnia karta z mediaosvity i mediahramotnosti. Mediaosvita ta mediahramotnist [Roadmap for media education and media literacy. Media education and media literacy]. URL: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/biblioteka/publikatsii/19-publikatsii/572-dorozhnyia-karta-z-mediaosvity-i-mediahramotnostiukrayiny.html> [in Ukrainian]
4. Zaritska N. M. (2021) Mediahramotnist u konteksti zabezpechennia informatsiino-psykholohichnoi bezpeky v umovakh hibrydnoi viiny: rezultaty teoretychnoho analizu. Politychna psykholohiia [Media literacy in the context of ensuring informational and psychological security in the conditions of hybrid warfare: the results of a theoretical analysis. Political psychology]. URL: <http://psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/74/170> [in Ukrainian]
5. Zbirnyk statei Shostoї mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii «Praktychna mediahramotnist: mizhnarodnyi dosvid ta ukrainski perspektyvy» [Collection of articles of the Sixth International Scientific and Methodological Conference «Practical Media Literacy: International Experience and Ukrainian Perspectives»]. Kyiv: Tsentr Vilnoi Presy, Akademiia ukrainskoї presy. 2018. 244 s. [in Ukrainian]
6. Kontseptsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) [Concept of implementation of media education in Ukraine (new edition)] / za red. L.A. Naidonovoi, M.M. Sliusarevskoho (2016). Kyiv 16 s. [in Ukrainian]
7. Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk [Media education and media literacy: textbook] / Za naukovoiu redaktsiieiu V. V. Rizuna (2012). Kyiv: Tsentr vilnoi presy 352 s. [in Ukrainian]
8. MON pidtrymuie initsiatyvu prezydenta Ukrainy shchodo provedennia urokiv mediahramotnosti v shkolakh [MES supports the initiative of the President of Ukraine to conduct media literacy classes in schools]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-pidtrimuye-initsiativu-prezidenta-ukrayini-shodo-provedennya-urokiv-mediagramotnosti-v-shkolah> [in Ukrainian]
9. Murzina O. (2021) Mediakompetentnist ta mediahramotnist: sutnist poniat. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka (seriia Pedagogichni nauky) [Media competence and media literacy: the essence of the concepts]. № 4 (69). s. 18–23 [in Ukrainian]
10. Naidenova L. (2023) Mediaosvitni trendy 2023 – vidpovid na vyklyky voiennoho chasu. Media. Psykholohiia. Osvida [Media education trends 2023 – a response to the challenges of wartime]. URL: <https://mediaosvita.org.ua/2022/11/22/mediaosvitni-trendy-2023-vidpovid-na-vyklyky-voyennogo-chasu/> [in Ukrainian]
11. Naumuk I.M., Konovalenko T.V., Akulova N.Iu. (2021) Ekolohiia infomediinoho prostoru: navchalno-metodychnyi posibnyk. Melitopol [Ecology of the infomedia space: educational and methodological manual] : MMD. 84 s. [in Ukrainian]
12. Pavliukh M. V. (2021) Mediakompetentnist ta mediahramotnist fakhivtsia-mizhnarodnyka u konteksti zahroz v merezhi Internet. Politychne zhyttia [Media competence and media literacy of an international specialist in the context of threats on the Internet]. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/index.php/pl/article/view/11916> [in Ukrainian]
13. Shvorak K., Karpik I. (2018) Mediakompetentnist ta mediahramotnist bazovi kompetentnosti pedahoha NUSH. Molodyi vchenyi. [Media competence and media literacy are the basic competences of a NUSH teacher] № 12.1 (64.1). S. 9–12. [in Ukrainian]

Yandola K. Formation and development of media competence of participants in the educational process in peacetime and in wartime conditions

This article is devoted to the research of the formation and development of media competence of participants in the educational process in peacetime and in wartime. The author of the research defined the concept of "media competence" and proposed to consider it from the point of view of three levels: I am a person, I am a citizen, I am a specialist, I am a participant in the educational process. The special importance of the formation of media competence from the position of participants in the educational process within the concept of continuous education is emphasized. In view of this, the author notes the importance of the development of media competence of participants in the educational process in higher education for their successful functioning in the modern information society.

The author analyzes the impact of media on education, especially in the context of hybrid war; emphasizes the peculiarities of media use and the need to take into account not only opportunities, but also threats. The author examines the manifestation of media competence through the formation of critical thinking, the ability to analyze and evaluate information, understanding media tools and their impact on perception.

The research results that demonstrate the need to include media competence in educational programs are presented in the article, especially in the context of military conflict, where information can be misused and manipulated. In order to comply with the principles of responsible consumption and creation of information, the author proposed checklists to the participants of the educational process, both consumers and creators of information. Practical methods and recommendations for the development of media competence of participants in the educational process in order to prepare for the challenges of the modern media environment are also considered.

In the final part of the article, the authors summarize and draw conclusions about the importance of media competence for all participants in the educational process. They emphasize that the development of media competence will help the participants of the educational process to become active and critical consumers of media information and to understand its influence on the formation of worldviews and decision-making. The conclusions of the article can be useful for teachers, researchers and other persons who are interested in the issues of media competence and its impact on the educational process.

Key words: *participants in the educational process, higher education, media competence, media education, media hygiene, media, social media, media content, media message.*